

Woordenweb rondom '18 jaar'

Korte omschrijving

In deze brainstorm bespreekt u met de studenten wat er verandert als je 18 jaar wordt. Het brainstormen krijgt vorm door het woordenweb dat u maakt op het schoolbord of op een flip-over. Een woordenweb is eigenlijk een spinsel van woorden. U bespreekt aan het eind van de brainstorm of de dingen die ze noemen ook echt kloppen: hebben ze gelijk, ongelijk of gedeeltelijk gelijk?

Leerdoel

- De studenten weten welke dingen veranderen als je 18 jaar wordt: welke nieuwe rechten en plichten krijg je?

Met deze oefening kunt u ook aftasten wat de studenten al weten: wat is het startniveau?

Duur

10 tot 15 minuten

Benodigheden

Schoolbord of flip-over

Hoe gaat u te werk?

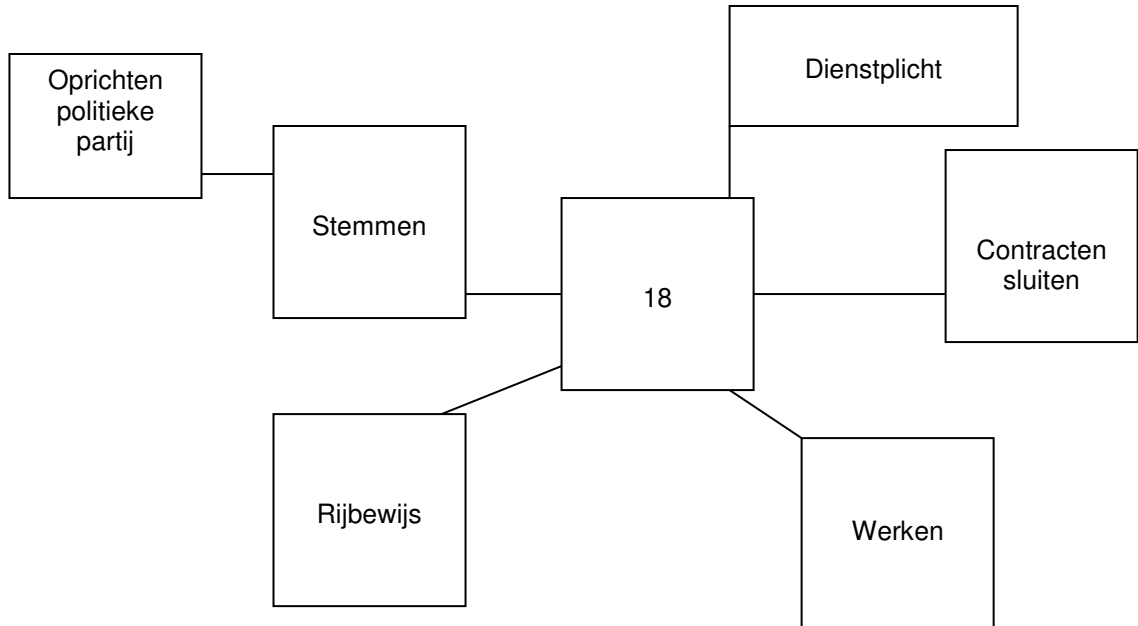
Stap 1

Schrijf midden op het bord '18' en omcirkel dit getal.

Stap 2

Vraag de studenten te bedenken welke dingen veranderen als iemand 18 jaar wordt. Schrijf met een steekwoord op wat studenten noemen, bijvoorbeeld "stemmen". Verbind met behulp van streepjes deze steekwoorden aan 18. Ook niet-relevante opmerkingen zijn toegestaan.

Stuur eventueel door hints te geven. Bijvoorbeeld: denk eens aan het verkeer, alcohol, het leger, een huis kopen, etc. U krijgt dan zoiets:

NB1: De dienstplicht is niet afgeschaft in Nederland. De opkomstplicht is voor onbepaalde tijd uitgesteld.

NB2: Op dit moment is er een experiment 2toDrive. Dan kun je vanaf 16,5 jaar beginnen met autorijles. Je mag afrijden als je 17 jaar bent, maar tot je 18de jaar moet je onder begeleiding van een (zelfgekozen) coach rijden.

Stap 3

Bekijk met de studenten het woordenweb. Stel de volgende vragen:

1) Welke veranderingen in dit woordenweb kloppen? Zet bij die veranderingen een krul.

In het bovenstaande voorbeeld kloppen alle woorden, met uitzondering van 'werken'.

2) Welke veranderingen kloppen niet? Streep deze woorden door.

In het bovenstaande voorbeeld is dat het woord 'werken'.

3) Welke veranderingen ontbreken? Zet ook deze aanvullingen in het woordenweb.

Bijvoorbeeld 'trouwen' of 'einde kwalificatieplicht'.

Als de studenten het niet bij het juiste eind hebben, mag u zelf zeggen hoe het in elkaar zit.

Zorg in ieder geval dat de veranderingen die te maken hebben met politiek burgerschap (stemmen, gekozen worden, een partij oprichten) aan de orde komen.

De belangrijkste veranderingen

Het is niet de bedoeling dat je onderstaande toelichtingen volledig behandelt in de les. De informatie is vooral bedoeld om antwoord te kunnen geven op vragen.

a) Je wordt behandeld volgens het volwassenenstrafrecht. Hierop zijn uitzonderingen mogelijk.

Soms worden mensen van 16 of 17 jaar door de rechter al volgens het volwassenenstrafrecht behandeld:

- *Als het gaat om een ernstig strafbaar feit (bijvoorbeeld moord).*
- *Als de persoonlijkheid van de dader daartoe aanleiding geeft.*
- *Als de omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan daartoe aanleiding geven.*

Voor jongeren van 18 tot 23 jaar kan de rechter bepalen dat het jeugdstrafrecht wordt toegepast:

- *Als de persoonlijkheid van de dader daartoe aanleiding geeft.*

- Als de omstandigheden waaronder het strafbare feit is begaan daartoe aanleiding geven.

Kijk voor meer informatie op <https://www.rechtvoorjou.nl/home/recht-uitgelegd/straffen-en-maatregelen>

b) Je mag stemmen: je hebt actief kiesrecht.

De voorwaarden om te mogen stemmen hangen af van het type verkiezing. In alle gevallen geldt: de kiezer is 18 jaar of ouder en is niet uitgesloten van kiesrecht. Je hebt geen opkomstplicht.

- *Verkiezingen Tweede Kamer: de kiezer heeft de Nederlandse nationaliteit (dus ook als je een Nederlandse nationaliteit hebt en in het buitenland woont). Inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba hebben ook stemrecht voor de Tweede Kamerverkiezingen. Inwoners van Curaçao, Aruba of Sint Maarten met de Nederlandse nationaliteit mogen alleen stemmen als ze 10 jaar in Nederland hebben gewoond of als ze in Nederlandse openbare dienst werken.*
- *Verkiezingen Provinciale Staten: de kiezer heeft de Nederlandse nationaliteit en woont volgens de GBA (Gemeentelijke Basis Administratie) in de provincie waar het om gaat. De peildatum is de dag van de kandidaatstelling.*
- *Verkiezingen Gemeenteraad: de kiezer woont (volgens de GBA) op de dag van kandidaatstelling in de gemeente waarvoor de verkiezing plaatsvindt. Bij gemeenteraadsverkiezingen komt onder voorwaarden ook aan niet-Nederlanders het kiesrecht toe. Niet-Nederlanders die op de dag van de kandidaatstelling ten minste vijf jaar onafgebroken legaal in Nederland verblijven, hebben onder dezelfde voorwaarden als Nederlanders kiesrecht voor de gemeenteraadsverkiezingen. Ook niet-Nederlanders die onderdaan zijn van een lidstaat van de Europese Unie hebben onder dezelfde voorwaarden als Nederlanders kiesrecht voor de gemeenteraadsverkiezingen.*
- *Verkiezingen Europees Parlement: de kiezer heeft de Nederlandse nationaliteit of de nationaliteit van één van de andere EU-lidstaten en woont in Nederland. Ook inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba met de Nederlandse nationaliteit mogen stemmen voor het EP. Inwoners van Curaçao, Aruba of Sint Maarten met de Nederlandse nationaliteit moeten 10 jaar in Nederland gewoond hebben om te mogen stemmen voor het EP.*

Iedere Nederlander van 18 jaar en ouder heeft kiesrecht. Dit is een beginsel dat is vastgelegd in de Grondwet.

Van onder curatele gestelde personen mag niet zomaar worden verwacht dat zij niet in staat zijn te stemmen. Het kabinet heeft daarom besloten dat het kiesrecht ook voor hen moet gelden.

Een rechter kan (enkel) in het geval van bepaalde delicten een gedetineerde uitsluiten van het kiesrecht. Dit is een bijzondere maatregel bij de opgelegde straf. In de praktijk wordt deze maatregel niet vaak opgelegd.

Kijk voor meer informatie op

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/vraag-en-antwoord>

c) Je kunt je kandidaat stellen voor verkiezingen: je hebt passief kiesrecht.

Zie de toelichting onder actief kiesrecht, die geldt ook voor passief kiesrecht.

Voorbeeld: *Farshad Bashir (1988) was in 2006 het jongste raadslid (SP) van Nederland. Bij de gemeenteraadsverkiezingen in Leeuwarden haalde hij 408 voorkeurstemmen. Farshad was bij zijn installatie als raadslid 18 jaar, 2 maanden en 2 dagen oud. Hij zit nu in de Tweede Kamer. Met de leeftijd van 20 jaar en 1 dag op de dag van zijn beëdiging in de Tweede Kamer is hij ook het jongste Tweede Kamerlid ooit.*

d) Je mag lid worden van een stembureau en zo helpen bij verkiezingen.

e) Je kunt zelf naar de rechter stappen, bijvoorbeeld als je een conflict hebt. Onder de 18 kan dat alleen in bepaalde gevallen. Anders moet een ouder of voogd het voor je doen.

Als je minderjarig bent, kun je niet zomaar naar de rechter stappen. Een van je ouders of je voogd moet dit namens jou doen. In sommige situaties kun je, afhankelijk van je leeftijd, wel zelf een verzoek indienen bij de rechtbank. Als je jonger dan 12 jaar bent, kun je alleen een informeel verzoek indienen. Ben je 12 jaar of ouder, dan kun je zowel een informeel als een formeel verzoek indienen.

Zie voor informatie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rechtspraak-en-geschiloplossing/vraag-en-antwoord/kan-ik-als-ik-minderjarig-ben-zelf-naar-de-rechter-stappen.html>

e) Je mag een contract ondertekenen zonder toestemming van je ouder(s) of voogd. Tot je 18de ben je in principe handelingsonbekwaam.

Minderjarigen zijn handelingsonbekwaam. Dit betekent dat zij voor het verrichten van rechtshandelingen (bijvoorbeeld iets kopen of huren) toestemming nodig hebben van een wettelijke vertegenwoordiger, dus hun ouder(s) met gezag of hun voogd.

In bepaalde situaties is het mogelijk de handelingsonbekwaamheid gedeeltelijk door de rechter op te laten heffen. Dit heet handlichting. De handelingsonbekwaamheid verdwijnt dan niet helemaal, alleen voor bepaalde rechtshandelingen. Handlichting is mogelijk vanaf 16 jaar en moet aangevraagd worden bij de sector kanton van de rechtbank. Er is wel toestemming van de wettelijke vertegenwoordiger voor nodig. Weigert die toestemming te geven, dan zal de rechter beoordelen of de handlichting toch wordt verleend.

f) Je mag trouwen.

Minderjarigen van 16 of 17 jaar kunnen trouwen wanneer de vrouw zwanger is (de vrouw moet een verklaring van een arts overleggen dat zij zwanger is) of als ze al bevallen is. Voor personen jonger dan 16 jaar zijn om gewichtige redenen uitzonderingen mogelijk (huwelijksdispensatie), daarover beslist de minister van Veiligheid en Justitie.

In de kabinetsnota [kabinetsnota n.a.v. een commissieverslag \(8-7-2013\)](#) over de Wet tegengaan huwelijksdwang staat:

“De leden van de PvdA-fractie vragen op welke gronden verzoeken tot ontheffing van het vereiste om ten minste achttien jaar oud te zijn om een huwelijk te mogen sluiten zijn afgewezen en welke gronden er zoal in het verleden reden waren voor inwilligen van dergelijke verzoeken.

Ontheffing van het minimale leeftijdsvereiste kan verleend worden als daar gewichtige redenen voor zijn. In de memorie van toelichting is aangegeven dat sinds 2007 geen verzoeken om ontheffing meer zijn toegewezen. Intussen is gebleken dat er in 2011 toch één verzoek is toegewezen en wel van een vijftienjarig meisje dat zwanger was en dat in het huwelijk wilde treden met de meerderjarige vader van het kind. Sedert de indiening van het onderhavige wetsvoorstel zijn ook de cijfers over 2012 bekend en daaruit blijkt dat er in 2012 twee ontheffingsverzoeken zijn toegewezen. De eerste betrof eveneens een vijftienjarige zwangere en de andere een zestienjarige die kort voor de geplande huwelijksdatum een miskraam had. Als zestienjarige zwangere stond het haar vrij in het huwelijk te treden, maar als gevolg van de miskraam had het huwelijk zonder dispensatie geen doorgang kunnen vinden. Gewichtige redenen zijn in het verleden aangenomen in de situatie dat één van de (of beide) partners ernstig ziek was (waren) en er geen kans op genezing was of dat de aanstaande echtgenoten beiden bijna achttien jaar waren en op korte termijn op reis wilden gaan. In die situatie dienden de verzoekers aan te tonen dat er sprake was van omstandigheden die hen beletten om te wachten totdat zijn daadwerkelijk de achttienjarige leeftijd hadden bereikt. Dit werd bijvoorbeeld niet aangenomen in een zaak, waarin de verzoeker direct na de huwelijksdatum naar de Verenigde Staten wilden verhuizen, zonder dat daar een bijzondere noodzaak voor was. Als gewichtige reden zijn bijvoorbeeld ook niet aangemerkt de angst dat de vrouw naar een buitenland zou worden gestuurd en zou worden uitgehuwelijkt of vermoord, dat de partners zich niet veilig voelden of dat het leven voor hen geen nut meer had. En verder is als onvoldoende gewichtige reden beoordeeld dat de partners veel steun aan elkaar hadden, erg verliefd waren, dat een huwelijk na een moeilijke tijd het gevoel zou geven dichter bij elkaar te staan, financiële redenen, of het feit dat de verzoekers er last van hadden dat zij als gevolg van hun minderjarigheid niet geheel zelfstandig rechtshandelingen konden verrichten. En het feit dat de verzoekers reeds een religieuze verbintenis waren aangegaan, is eveneens als onvoldoende beoordeeld om in Nederland een burgerlijk huwelijk te mogen sluiten.”

Een minderjarige die wil trouwen, heeft bovendien altijd toestemming nodig van diens ouders of voogd. Als die geen toestemming geven, kan de minderjarige de rechtbank om vervangende toestemming vragen.

Zie voor informatie: http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/trouwen-samenlevingscontract-en-geregistreerd-partnerschap/trouwen-en-geregistreerd-partnerschap?utm_campaign=sea-t-familie-jeugd-en-gezin-a-huwelijkse-voorwaarden&pk_kwd=trouwen&qclid=CKnhnfOnjLoCFY5a3god8VYA2w

g) Je kunt voogd worden.

Voogdij is het gezag over een minderjarig kind dat niet door de ouders wordt uitgeoefend, maar door iemand anders. Een voogd moet 18 jaar of ouder zijn en mag niet onder curatele staan of aan een geestelijke stoornis lijden. Voogdij kan door één voogd of door twee voogden samen (gezamenlijke voogdij) worden uitgeoefend.

Kijk voor meer informatie op <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ouderlijk-gezag/vraag-en-antwoord/hoe-krijg-ik-de-voogdij-over-een-kind.html>

h) Je mag een politieke partij oprichten.

i) Je mag een eigen bedrijf beginnen.

Zie toelichting bij e.

j) Je bent dienstplichtig (als je een man bent).

Iedere jongen krijgt in het jaar dat hij 18 wordt een brief waarin staat dat hij is ingeschreven voor de dienstplicht. In Nederland is de dienstplicht niet afgeschaft, de opkomstplicht is wel opgeschort. Als Nederland in een echte oorlog verzeild raakt, wordt die opschorting opgeheven: iedere Nederlandse man van 18 of ouder heeft dan wel degelijk de plicht zich bij het leger te melden! Wel is het zo dat je tegenwoordig vrijwillig al op je 17de het leger in mag.

k) Je mag alcoholische drank kopen, drinken en bezitten.

Vanaf 1 januari 2014 is het verboden aan jongeren onder de 18 jaar alcohol te verkopen. Als jongeren alcohol bij zich hebben op voor publiek toegankelijke plaatsen, dan zijn ze strafbaar. De wet maakt geen onderscheid meer tussen zwak alcoholische drank en sterke drank. Zie voor informatie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/alcohol/alcohol-in-de-wet>

l) Je bent altijd zelf aansprakelijk voor schade en schulden die je veroorzaakt.

Voor kinderen onder de 14 jaar zijn ouders altijd aansprakelijk. Vanaf 14 jaar ben je altijd zelf aansprakelijk. Soms ook je ouders, bijvoorbeeld als die iets nagelaten hebben.

m) Einde kwalificatieplicht. Die plicht houdt in dat jongeren zonder startkwalificatie tot hun 18de verjaardag onderwijs moeten volgen.

Een startkwalificatie is een diploma op havo-, vwo- of mbo-2 (of hoger) niveau. Tijdens de periode dat de kwalificatieplicht geldt, moet je elke dag naar school of combineer je leren en werken. De leerplicht geldt tot 16. Tussen 16 en 18 jaar heet dit kwalificatieplicht.

Zie voor informatie: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/leerplicht-en-kwalificatieplicht>

n) Films en games zien/spelen.

Ons land kent twee systemen ter bescherming van jonge mediaconsumenten: de Kijkwijzer voor films, dvd's en televisieprogramma's en de Pan European Game Information (PEGI) voor computergames. Beide systemen zijn vormen van regulering door de eigen branche, waarbij producenten, distributeurs en omroepen hun producten zelf voorzien van een leeftijds aanduiding en de reden(en) hiervoor. Dit wordt aangegeven door pictogrammen die bij veel mensen bekend zijn.

De leeftijds aanduidingen van Kijkwijzer en PEGI zijn wettelijk geregeld in Artikel 240a van het Wetboek van Strafrecht.

De Kijkwijzer bestaat uit vijf leeftijdsclassificaties – alle leeftijden, 6 jaar, 9 jaar, 12 jaar en 16 jaar – en zes waarschuwingspictogrammen die staan voor een inhoud die mogelijk schadelijk kan zijn, namelijk: geweld, angstaanjagendheid, seksualiteit, discriminatie, drugs- en alcoholmisbruik, en grof taalgebruik.

PEGI, het systeem voor video- en computergames, werkt op vergelijkbare wijze als Kijkwijzer. De gehanteerde leeftijdscategorieën zijn echter anders: 3+, 7+, 12+, 16+ en 18+. De overheid ziet er nauwlettend op toe dat de zelfregulerende maatregelen ook daadwerkelijk worden nageleefd. Dit toezicht is gedelegeerd aan het Commissariaat voor de Media.

Omroepen moeten bij het uitzenden van programma's ook rekening houden met de leeftijdsgrenzen van de Kijkwijzer. Verder mogen winkels, bioscopen en videotheken geen producties aanbieden aan jongeren onder de 16 jaar die schadelijk worden geacht voor hen (geclassificeerd als 16+).

o) Je krijgt studiefinanciering.

Gaat u een beroepsopleidende leerweg (bol) in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) volgen? Of studeren aan een erkende hogeschool of universiteit? En bent u nog geen 30 jaar? Dan kunt u studiefinanciering aanvragen bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Sinds 1 september 2015 is de studiefinanciering in het hoger onderwijs veranderd. Een leenmogelijkheid (studievoorschot) heeft de basisbeurs vervangen. De aanvullende beurs en de ov-jaarkaart blijven wel bestaan. Voor mbo-studenten blijft de basisbeurs bestaan. Vanaf 2017 hebben mbo-studenten onder 18 jaar recht op een ov-jaarkaart. Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/studiefinanciering>

p) Je mag een coffeeshop bezoeken.

Je mag vanaf je 18de jaar in een coffeeshop komen en daar wiet kopen.

Zie voor informatie: [https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/drugs/inhoud/gedoogbeleid-softdrugs-en-coffeeshops`](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/drugs/inhoud/gedoogbeleid-softdrugs-en-coffeeshops)

q) Naar het casino.

Als je 18 jaar of ouder bent, mag je naar het casino, op vertoon van een geldige identificatie.

r) Een 18-jarige mag in de prostitutie werken.

Prostitutie is legaal zolang het gaat om vrijwillige seks tussen volwassenen. Maar er komen nog altijd misstanden voor. Zoals gedwongen prostitutie, prostitutie door minderjarigen en onveilige werkomstandigheden. Om prostituees beter te beschermen en hun positie te verbeteren wil het kabinet de regels voor seksbedrijven aanpassen. Ook wil het kabinet dat het strafbaar wordt om gebruik te maken van prostituees jonger dan 21 jaar.

Kijk voor meer informatie op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/prostitutie/vraag-en-antwoord/wanneer-in-de-prostitutie-werken>